

STADTSHOTELLET BRINNER
BORÅS 10 JUNI 1978

Av Magnus Ericson

STADTSHOTELLET BRINNER
BORÅS 10 JUNI 1978

Pstcd
E-1

ABSTRACT

This composition tells about a fire which suddenly broke out on the groundfloor of the Town Hotel in Borås. In the restaurant young people were celebrating their graduation. The fire dispers were very quick. 18 persons, some of whom were unconscious, were rescued by smokedivers. 20 persons were trapped and burnt to death. A total number of 100 firemen from six firebrigades were called to the fire.

KEYWORDS: Smokediving, Hotelfire, Resquession.

Myndigheten för samhällsskydd
och beredskap
Biblioteket

Magnus Ericson
Brandingenjörslinjen
Lunds Tekniska Högskola

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.....	sid	1
Stadtshotellet.....	sid	2
Brandförsvarets beredskap.....	sid	6
Brandförlopp före brandkårens ankomst.....	sid	7
Brandkårens räddningsinsatser.....	sid	9
Primärbrand.....	sid	13
Ambulansinsatser.....	sid	14
Litteraturförteckning.....	sid	16

SAMMANFATTNING

Lördagsmorgonen den 10 juni 1978 pågår dans och studentfest på stadshotellet i Borås. Vid stängningsdags omkring klockan 02:25 då 150 personer fortfarande befinner sig i byggnaden upptäcks en brand på bottenvåningen. Ett första försök att släcka branden misslyckas. På grund av att branddörrar B-30 (motstår brand ca 30 min) ej är stängda får branden en oanad spridning uppåt i byggnaden. Gästerna i restaurangplanet tror att en rökbomb slängts in och fortsätter därför sin verksamhet i tron att ingen fara föreligger. Plösligt inser alla hotet när rök väller fram, alla vill ut på en gång. Många lotsas av personalen mot nödutgångar, några hoppar genom fönstren.

Larm till brandkåren kom 02.31, alltså 6 minuter efter det att branden upptäckts. Anledningen till dröjsmålet är okänt. Körtiden för brandkåren var cirka en minut. Direkt vid framkomsten kunde utryckningsbrandmästaren konstatera att läget var mycket allvarligt. Han gav därför order om att katastroflarm skulle slås.

Brandkåren ställdes inför en mycket tuff uppgift. Tack vare god beredskap och bra lokalkännedom i byggnaden kunde brandkåren i inledningsskedet rädda 30 personer ur den brinnande byggnaden. Dessvärre fann rökdykare 20 personer som avlidit av rökförgiftning. Efter livräddningsarbetet följde ett krävande släckningsarbete. Branden var inte under kontroll förrän sent på lördagkvällen. Totalt engagerades drygt 100 man i räddningsarbetet.

STADTSHOTELET

Stadtshotellet i Borås var inrymt i en tegelbyggnad i sex plan ovan mark. Huset var byggt åren 1907-1908. Stadtshotellet hade fasader mot tre gator, Österlånggatan, Yxhammarsgatan samt Lilla Brännerigatan. Huvudentren låg mot Österlånggatan. Stadtshotellet låg mycket centralt och endast omkring 500 meter från brandstationen.

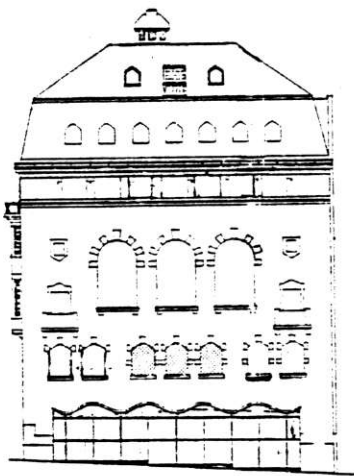

Fig 1 Fasad Yxhammarsgatan.

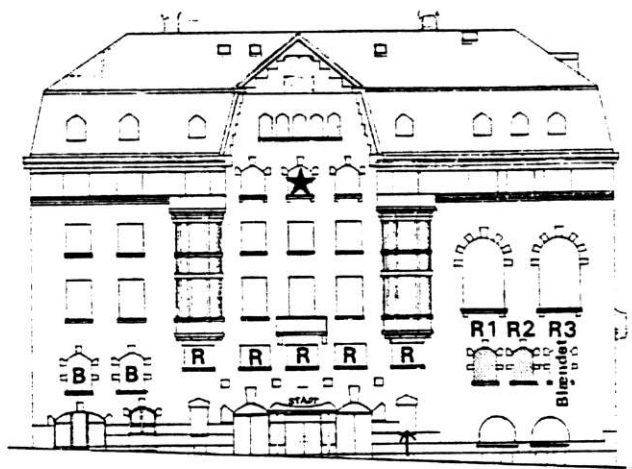

Fig 2 Fasad Österlånggatan.

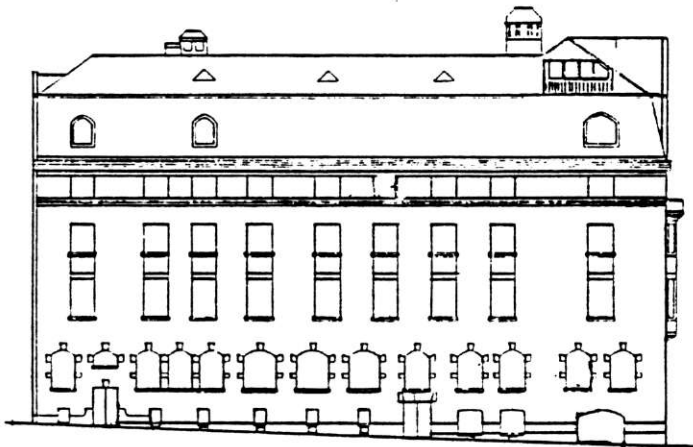
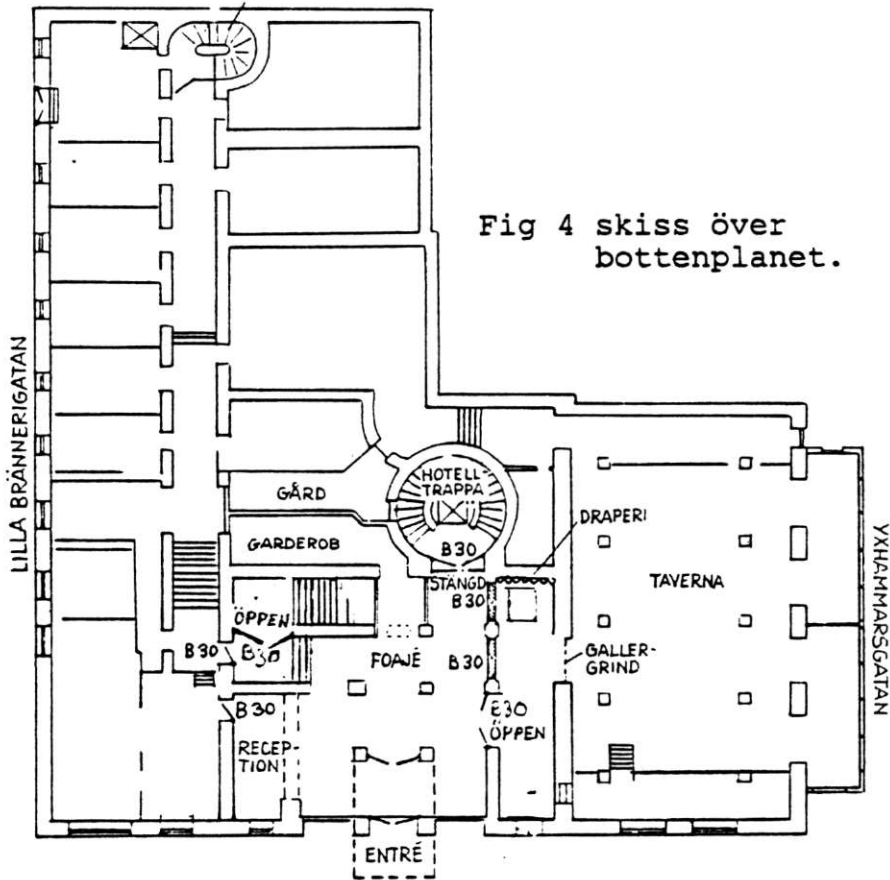
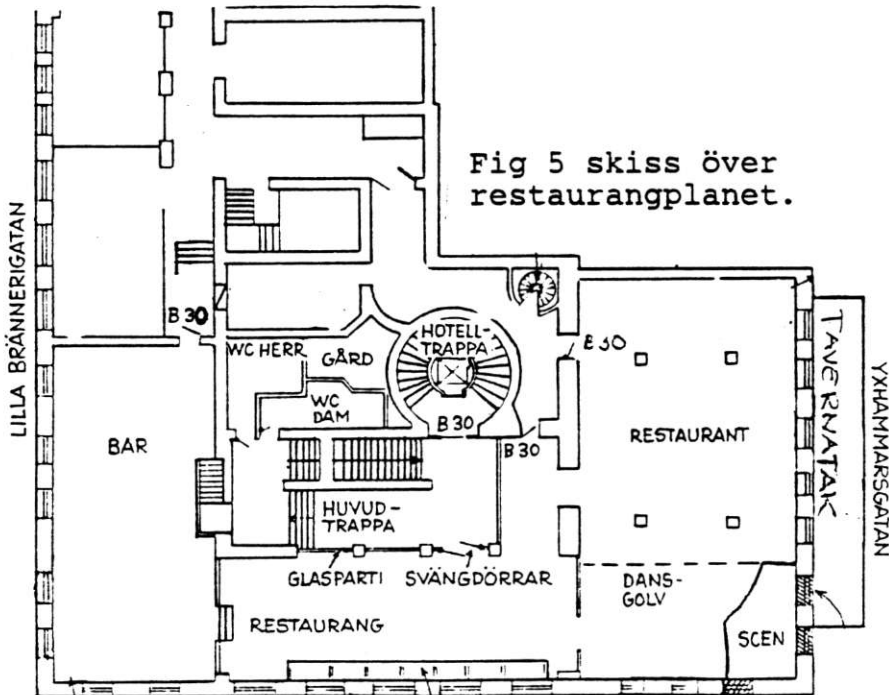

FIG 3 fasad L Brännerigatan.

I bottenplanet fanns en entrehall med hotellreception och garderob samt en taverna, Kings Club. Vidare fanns kontorslokaler, kök och vissa andra utrymmen.

På plan ett fanns en dansrestaurang, och baren Monte Carlo samt ett kök.

Plan två inrymde en festvåning och konferenslokaler. På plan tre, fyra och fem fanns resanderum, totalt 65 stycken. Överst i byggnaden fanns ett vindsplan.

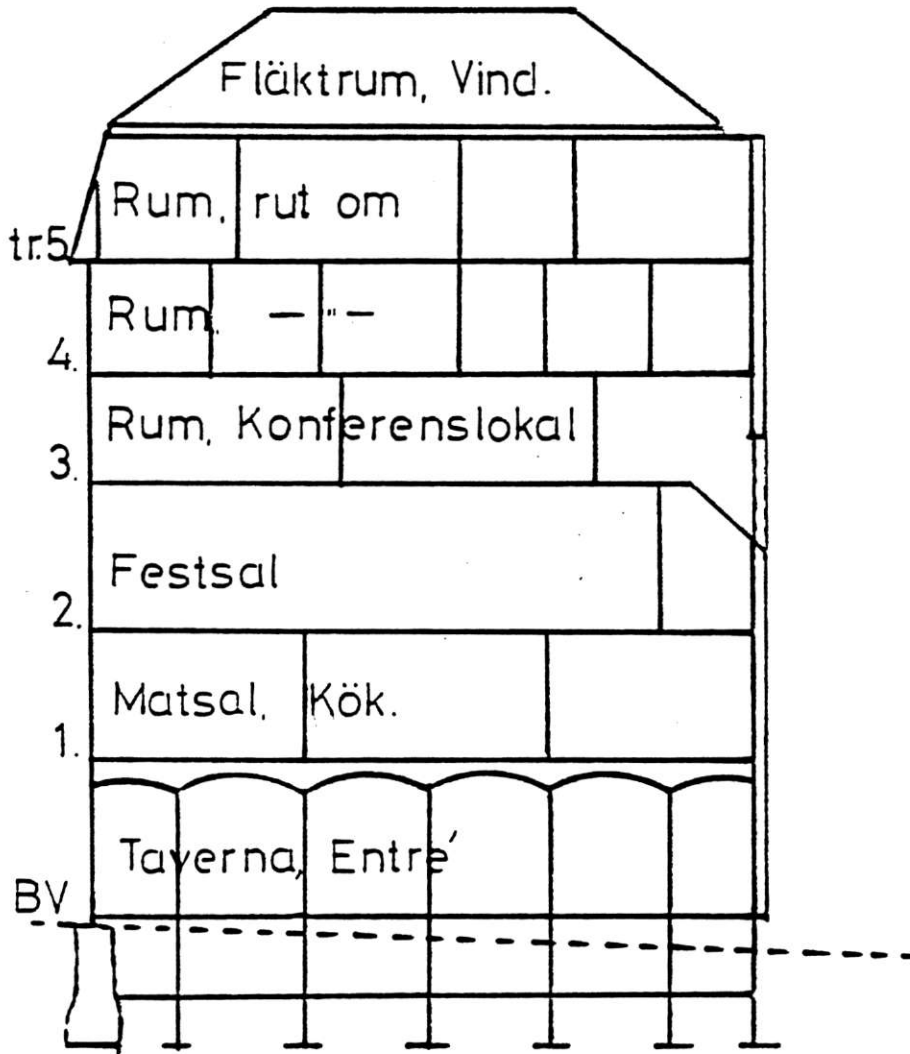

FIG 6 Längdsektion mot Yxhammarsgatan.

Från brandförsvarets sida var man medveten om att Stadtshotellet var farligt ur brandsynpunkt. I mars 1976 hade ägaren fått ett första formellt föreläggande. Vissa åtgärder bedömdes vara nödvändiga med avseende på eldfaran. Ägaren hade inte varit negativ till sådana åtgärder men ärendet hade dragit ut på tiden. Vid tillfället för branden var redan många viktiga åtgärder vidtagna. Vissa väsentliga brister kvarstod dock. Bland annat skulle B-30 dörrarna (motstår brand ca 30 min) i trappan upp till matsalen vara försedda med magnethållare som styrdes av rökdetektorer. Rökdetektorerna skulle ha installerats i Maj 1978 till en kostnad av 1500 kronor.

Kvällen och natten 9-10 juni var tavernan Kings Club stängd. Ingången från hotellets foaje till tavernan var avspärrad med ett järngaller. Matsalen och baren Monte Carlo en trappa upp var öppna allmän dans pågick. Under kvällen hade här vistats maximalt 300 personer. Festvåningen två trappor upp hade under kvällen varit abonnerad av avgångsklasserna vid Sven Ericson skolan. Drygt 160 personer hörde till detta sällskap. Festvåningen var tom på folk då branden bröt ut. I resandevåningen fyra trappor upp bodde åtta gäster medan däremot våningarna tre och fem var tomma. Personalen på hotellets olika avdelningar uppgick till sammanlagt 26 personer.

Vid tidpunkten för brandens utbrott fanns ungefär 150 personer kvar i entreplanet och restaurangplanet. Gästerna i resandevåningen fanns på sina rum.

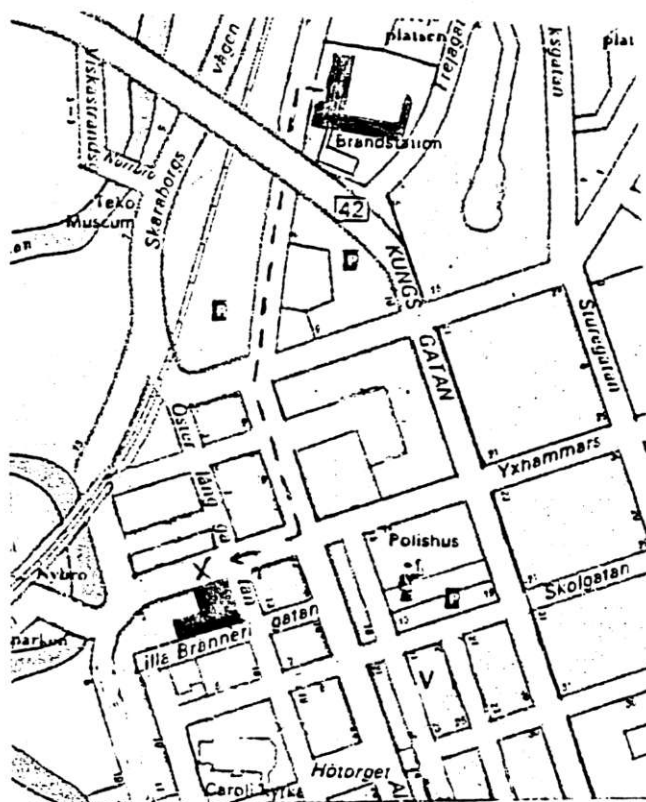

FIG 7 Stadtshotellets läge i förhållande till brandstationen.

BRANDFÖRSVARETS BEREDSKAP

Kommunens brandförsvär har i Borås en heltidsstyrka bestående av minst två befäl och åtta brandmän. Dessutom finns en brandingenjör i beredskap som nås med personsökare. För en andra utryckning finns en deltidskår med ett befäl och fem brandmän. Ytterligare 7 brandstationer med deltidspersonal av varierande storlek finns inom kommunen, samt ett brandvårn. Anspänningstiden är för heltidspersonalen 90 sek, för deltidskåren i Borås 12 minuter och för övriga deltidsstationer 7 minuter.

Med avseende på räddningsplanering har stadtshotellet utgjort ett av de mest angelägna objekten. Efter brandsyn hade en insatsplan färdigställts i oktober 1976. I samband med att insatsplanen presenterades för brandpersonalen företogs en noggran orientering på stadtshotellet. Därefter har personalen vid ytterligare ett par tillfällen haft orientering på stadtshotellet.

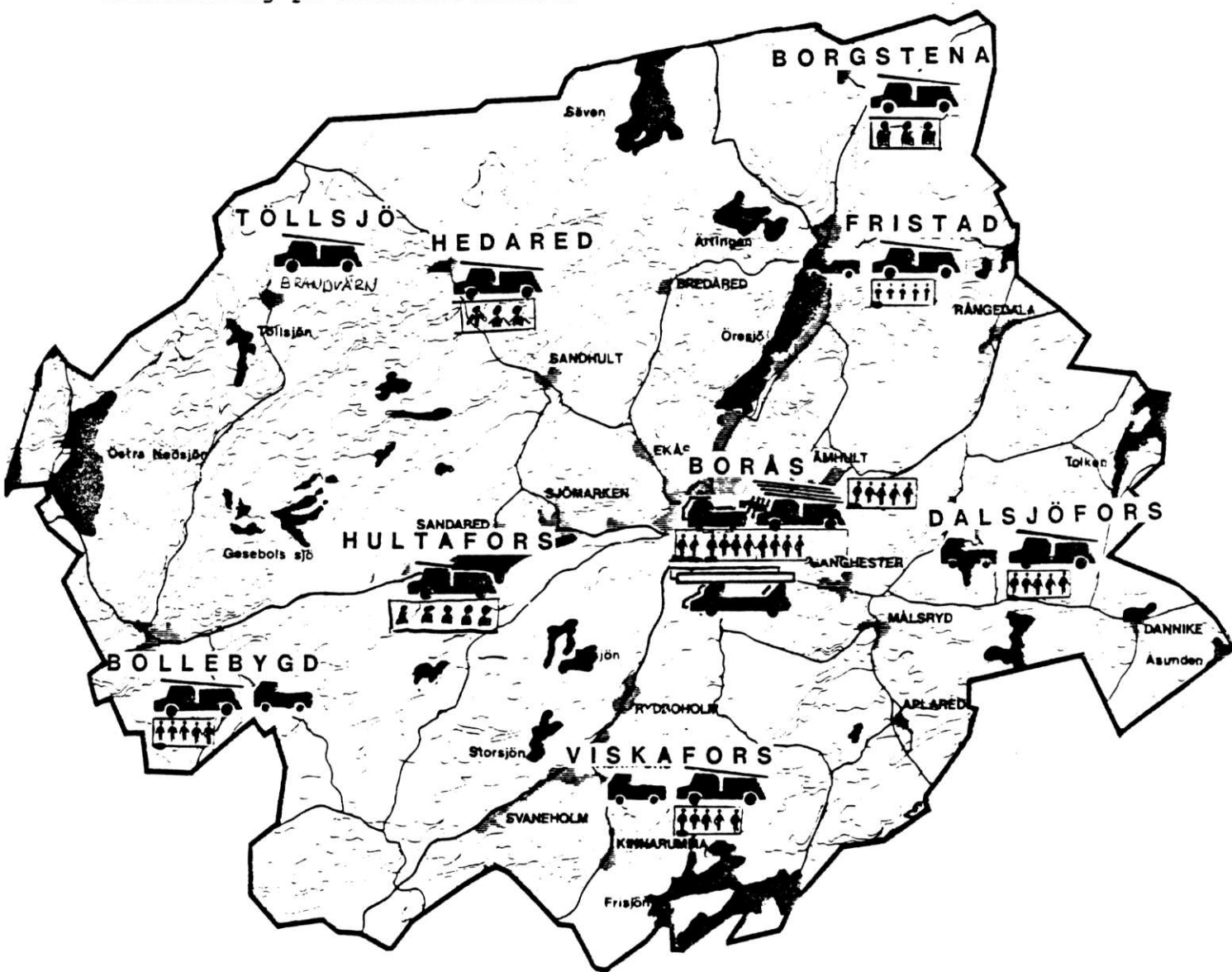

FIG 8 Insatsstyrkor i Borås kommun 1978.

BRANDFÖRLOPP FÖRE BRANDKÅRENS ANKOMST

Klockan är strax efter två på morgonen lördagen den 10 juni 1978.

Kl 02:25. Det är stängningsdags. Två vakter som normalt befinner sig i foajen och som har kunskaper om brandsläckning kallas av föreståndaren till restaurangvåningen. De behövs där för att få ut de mest stökiga gästerna. Samtidigt börjar det med stor sannolikhet att brinna i en papperskorg under roulettbordet. Detta är placerat i ett utrymme mellan foajen och tavernan. Dörren mot foajen är en B-30 dörr. Dörren skall egentligen vara stängd för att ingen skall gå dit in. Dessutom är det en utrymningsväg för tavernan. Roulettbordet har placerats i detta utrymme utan att brandförsvaret tillfrågats eller informerats.

Kl 02:26. Några personer upptäcker att det kommer rök från rouletttrummet. En person i foajen springer och tittar. Han tar sig sedan till receptionen där han hämtar en brandsläckare. Detta tar inte lång tid. Om nu B-30 dörren hade varit stängd eller nu stängts hade branden rimligtvis kunnat släckas av brandkåren som inom ett par minuter kunnat vara på plats. Mannen med brandsläckaren försöker nu utlösa densamma men misslyckas. Han använder istället brandsläckaren till att krossa ett fönster för att sedan hoppa ut. Branden får härigenom ytterligare förutsättningar för att sprida sig.

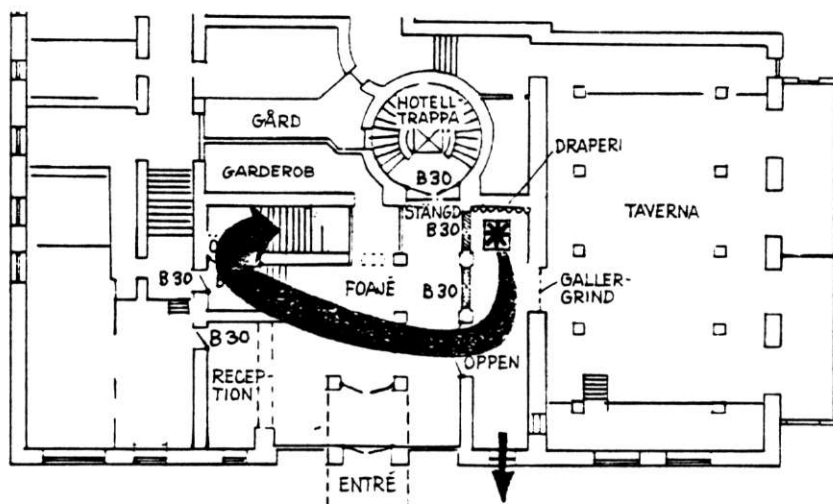

Fig 9 Brandspridningen i inledningsskedet. Observera de öppna B 30-dörrarna som skulle varit stängda. Pilen visar fönstret där mannen som försökte släcka hoppade ut.

Kl 02:27. Portiern flyr upp i hotellet i avsikt att larma brandkåren. I trappan på väg upp till restaurangen passerar han ett dörrparti i B-30. Dörrarna skulle enligt brandsyneföreläggandet vara försedda med magnethållare styrda av rökdetektorer om de skulle vara uppställda. Portien passerar dörrarna utan att stänga dem. Röken börjar nu svepa uppför trapphuset. En av vakterna känner röklukt och går ner i den stora trappan. Röken bolmar nu så kraftigt att vakten inte förmår att nå fram för att stänga B-30 dörrarna som han vet kan hejda röken. Det har nu gått en minut efter det att branden först upptäcktes. Ännu har ingen i restaurangen märkt något.

Kl 02:28-02:31. Rök börjar nu tränga in i restaurangen där festen nått klimax. Vakterna försöker nu tillsammans med personalen att utrymma lokalen. Men någon vill dricka upp sin drink först. Många av gästerna tror att en rökbomb kastats in i lokalen. En tid innan hade rökbomb kastats in i en annan lokal i Borås. Ingen trodde det var allvar. Någon öppnar ett fönster för att vädra ut. Det blir ett kraftigt korsdrag och röken fullkomligt väller in i lokalen. Plötsligt inser alla hotet. Alla vill ut på en gång. Fönstren öppnas eller krossas och några hoppar ut. Många lotsas av personalen mot nödutrymningsvägen via köket.

Kl 02:31. Larm inkommer till brandkåren via 90000 om brand i Stadtshotellet. Flera samtal inkommer, bland annat ringer nattportiern, polisen och en hotellgäst. Brandkåren är nu på väg till Stadtshotellet.

Kl 02:31. I restauranglokalen är det nu fullständigt kaos. Folk slår besinningslöst ner varandra, trampar på varandra och springer mållöst omkring i hopp om att komma ut. Några försöker ta sig ut via baren men klarar sig inte ända fram. De blir medvetlösa av den kraftiga röken.

Kl 02:33. Vid fönstren mot Österlånggatan är paniken värst. Här återfinns senare 11 döda människor intill varandra nära fönstren. Vid denna tid punkt anländer brandkåren till Stadtshotellet.

BRANDKÅRENS RÄDDNINGSSINSATSER

Dygnet 9-10 juni uppgick utryckningsstyrkan på brandstationen i Borås till två befäl och nio brandmän. Dessutom fanns två brandmän i larmcentralen. Brandmästare Göran Kylhage som färdigställt insatatsplanen för stadshotellet var i tjänst. Larm inkom 02:31 via 90000 om brand på Stadtshotellet. Eftersom Stadtshotellet låg endast 500 meter från brandstationen blev körtiden kort. Direkt utanför brandstationen sågs en kraftig rökelare. Man fick ganska snart klart för sig att läget var mycket allvarligt. Brandmästare Kylhage berättar om den syn som mötte honom vid framkomsten: "Jag såg folk som hade utrymt fastigheten och folk som var på väg att ta sig ut. Skadade personer låg på gatan och det brann kraftigt både från huvudingången och matsalen. Jag gav order om att slå katastroflarm."

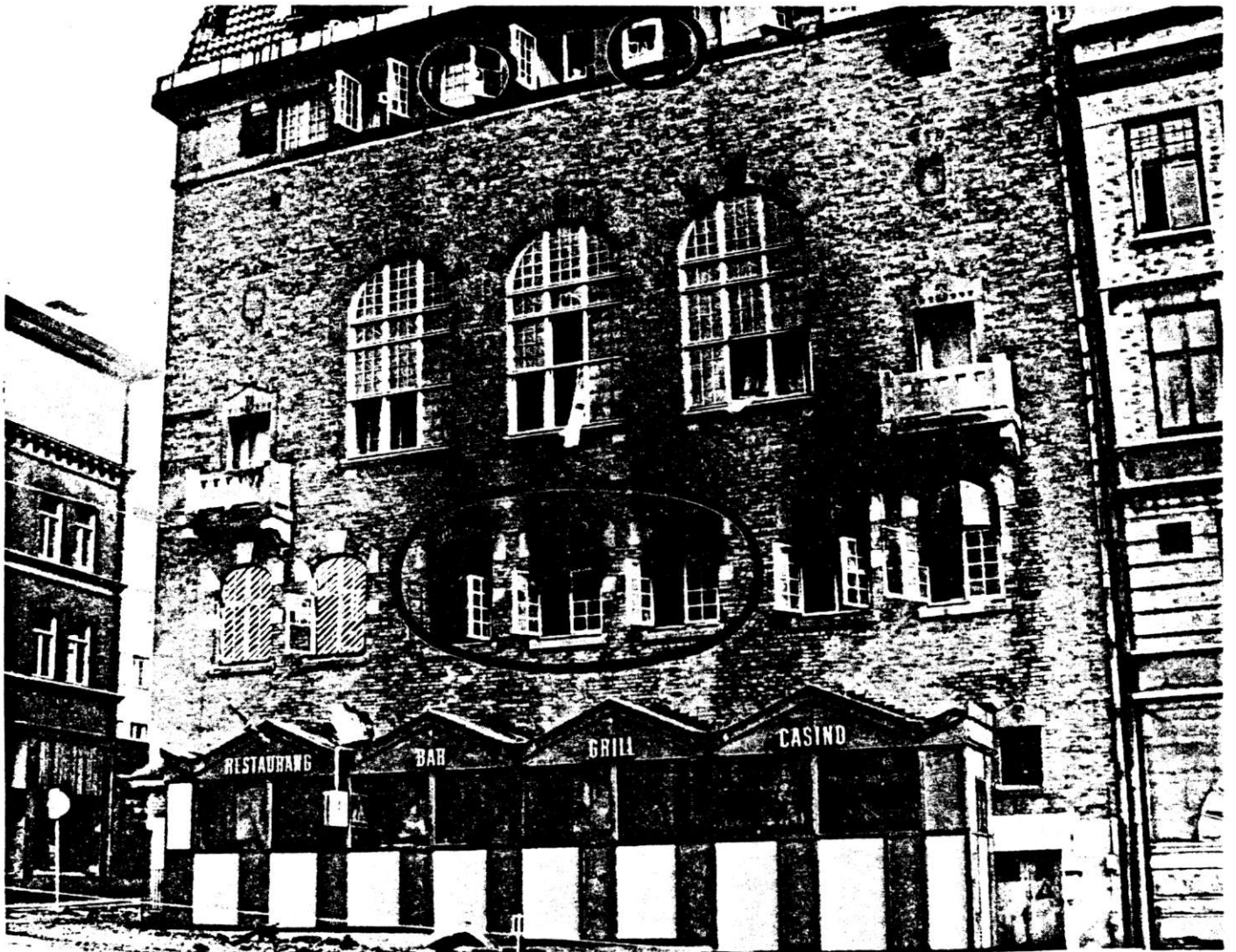

Fig 10 Genom de inringade fönstren räddade sig ett 50-tal personer ner på tavernataket. De två mindre ringarna visar var tre personer räddades med maskinstege.

Det har efteråt konstaterats att ett 50-tal personer hade utrymt via tavernataket mot Yxhammarsgatan. (Se fig 10) Omkring 70 personer hade utrymt via reservutgången genom köket ner till Lilla Brännerigatan.

Brandkårens personal ställdes inför mycket svåra problem. Folk irrade omkring och ropade på hjälp, vissa krävde att bli omedelbart omhändertagna. Vänner och anhöriga som blivit åtskilda ville ha besked om varandra. Inne i den brinnande byggnaden fanns det människor som fortfarande levde och behövde räddas.

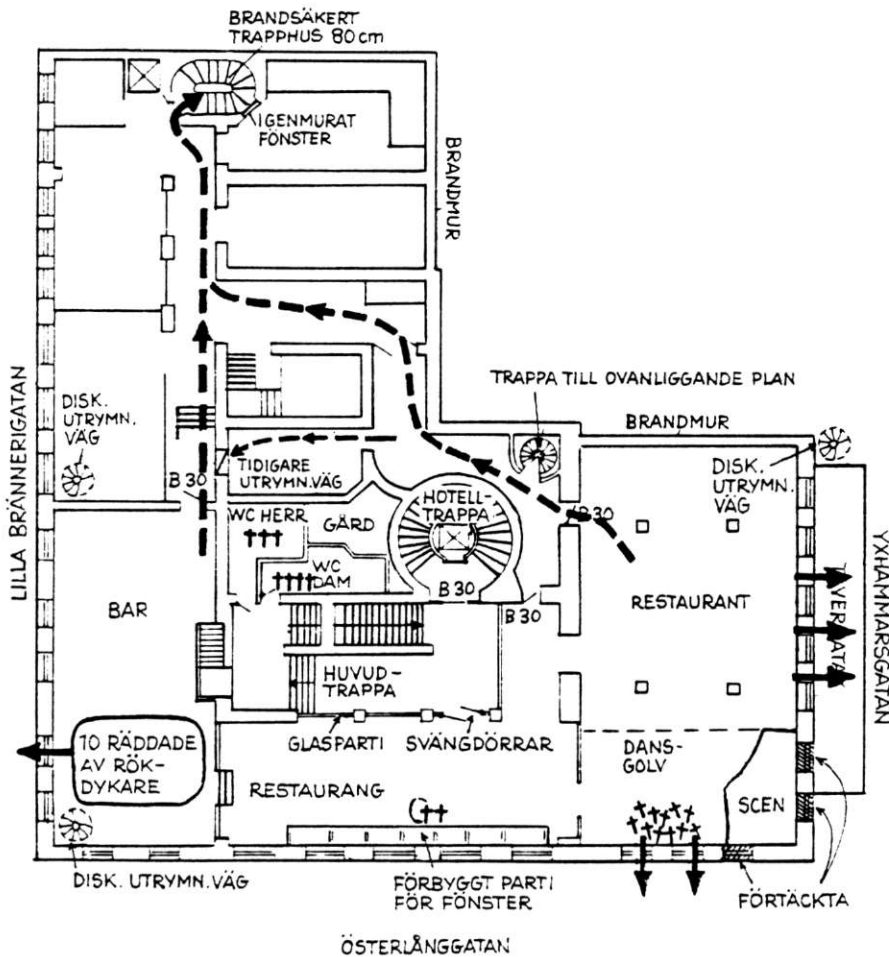

Fig 11 Utrymningsväg genom köket markeras genom steckade pilar. Utrymning via tavernataket och fönster visas med pilar. Plats där offer hittats markeras med kors.

Den först anländade styrkan (2+9) var för liten för att räddningsarbetet skulle kunna ske under full säkerhet. Den situation som brandkåren ställdes inför gjorde att alla var tvugna att bortse från de säkerhetskrav som finns för rökdykning. Sålunda utförde rökdykarna sina uppgifter utan rökdykarledare, säkerhetslina och brandslang. Var och en hoppades att insatsen skulle lyckas och människor skulle kunna räddas.

De fyra första rökdykarna sprang upp mot huvudentren på Österlånggatan. Inträngning i byggnaden kunde inte ske härifrån på grund av intensiv brand. Tack vare den planering och orientering som gjorts var det känt att en mycket bra angreppsväg gick via ett fönster mot den del som vetter mot Lilla Brännerigatan. Mot detta fönster hade rests en stege som folk hade klättrat ut genom. Tre av rökdykarna tog sig in denna väg och började söka efter människor. Den fjärde rökdykaren tog sig vidare till reservutgången. Enligt uppgift skulle det finnas människor i köket som inte vågade ta sig ut. Rökdykaren tog sig via en spiraltrappa upp i köket där han stötte på fyra människor. På vägen ut möter rökdykaren folk som är på väg in i byggnaden för att hämta personliga tillhörigheter. Endast med hjälp av våld lyckades rökdykaren få dem att vända om. Väl ute ur byggnaden ordnade rökdykaren med så att reservutgången blev bevakad. Därefter anslöt han sig till de övriga rökdykarna som nu hade börjat söka igenom baren och restaurangen.

En medvetslös flicka påträffades av rökdykarna alldeles innanför fönstret och räddades. Hon bars till hörnet av Lilla Brännerigatan/ Yxhammarsgatan där hon fick vård. Inne i baren hittade rökdykarna flera personer, en del medvetslösa som de bar ut. Då baren var genomsökt gjordes ett försök att söka av restaurangen. Rökdykarna tvingades emellertid tillbaka då hettan var allt för intensiv. På vägen ut upptäcktes ett par ben som stack fram under ett bord och därmed räddades i sista stund ytterligare en person. Värmen blev därefter så intensiv att rökdykarna tvingades att kasta sig ut. När rökdykarna vände sig upp mot fönstret såg de att elden fullkomligt sprutade ut ur fönstret de just hoppat genom. Genom denna heroiska insats räddade rökdykarna 10 människor till livet.

Då rökdykarna lämnat baren fick de i uppgift att via reservutgången gå upp till hotelldelen där enligt uppgift åtta personer skulle befinna sig. Klockan var nu 02:43. En av gästerna tog sig själv ut via reservtrappan på anmodan av brandmästaren som ropat till gästen då han gett sig till känna i ett fönster. Mannen kom ut oskadd. En annan man upptäcktes framför ett fönster beredd att hoppa i ett brandsegel. En brandförman lyckades övertala mannen att inte hoppa då en hävare skulle resas för att rädda mannen. Under tiden hävaren restes hade rökdykarna hittat mannen. De tog med sig mannen ut via reservutgången.

Kl 02:52. Brandförsvarets andra maskinstege anländer. Enligt den uppgjorda insatsplanen gick den precis in under porten på Lilla Brännerigatan. Stegen backades in på gården och därefter räddades tre personer från en balkong.

Som tidigare nämnts var resurserna till en början mycket begränsade. Brandsläckningen i inledningsskedet var endast yttre släckning. Två brandmän ur första styrkan hjälpte till med släckning medan i övrigt polis och civila höll i strålrören. Efterhand som ytterligare resurser anlände kunde ordentlig brandsläckning komma igång. Omkring kl 03:00 hade branden i restaurangen bekämpats så att rökdykare kunde tränga in i matsalen. Här fann man snart 13 offer för branden. 11 stycken låg på dansgolvet medan två stycken låg på vägen mot baren. Vid fortsatt inträngning i byggnaden återfanns tre offer på herrtoaletten. För att ta sig in till damtoaletten var brandmännen tvungna att använda motorkapare för att såga bort en del av det nedrasade taket. Här återfanns fyra döda.

Efter genomsökning av samtliga utrymmen följde ett mycket krävande släckningsarbete. Arbetet i fastigheten var mycket riskabelt. Den häftiga branden hade påverkat bjälklagen vilket medförde stor risk för ras. Den överhängande risken för ras gjorde att brandkåren i samråd med kriminalpolisen beslöt att offren för branden skulle tas ut omedelbart då branden i restaurangen slagits ner. Detta arbete sköttes av brandpersonal och ambulanspersonal.

All personal fick under dagen arbeta mycket hårt och täta byten ordnades. Hela dagen fanns tillgång till lättare mat och dryck. Branden var inte under kontroll förrän sent på Lördag kväll.

Totalt engagerades drygt 100 man i räddningsarbetet. Ingen skadades. Arbetet vid räddnings och släckinsatsen flöt hela tiden bra tack vare att all materiel fungerade väl. Totalt förbrukades 175 behållarpaket till AGA 324. 525 meter 76 mm slang och 600 meter 38 mm slang användes.

PRIMÄRBRAND

Två dagar efter branden, den 12/6 påbörjades en undersökning av brandplatsen. Två kriminalinspektörer från Boråspolisen ledde denna undersökning. Det framkom efter vittnesmål att branden först upptäckts i roulettrummet. Detta stämmer väl överrens med de spår man kunnat iakttaga på platsen. Förkolningen minskade ju längre bort man kom från roulettrummet. Förhållandena inne i roulettrummet tydde på att elden uppstått i närheten av själva roulettbordet. På golvet strax jämte roulettbordet fann man en stor kaka av smält plast. Platsundersökarna kunde till en början inte förstå vad denna kaka härrörde från. Senare fann man att vid roulettbordet i matsalen stod en papperskorg av plast. Vid undersökning hos statens kriminaltekniska laboratorium kunde konstateras att det rörde sig om plast av samma typ i kakan och papperskorgen. Teknikerna kom vid sin undersökning fram till att plastkakan på golvet måste härröra från en papperskorg av samma slag som den man fann i matsalen. Vidare kom de fram till att branden måste ha uppstått i eller i omedelbar närhet av papperskorgen. Härifrån har branden spritt sig vidare.

Hur primärbranden uppstått vet man inte. Man har spekulerat i att en cigarettfimp kan ha antänt ett papper i papperskorgen. Försök att antända hopknycklat papper utfaller mycket olika. Ibland uppstår brand men för det mesta tänder det inte. Man kan inte heller utesluta att någon uppsåtligen anlagt eld i eller bredvid papperskorgen.

AMBULANSINSATSER

Klockan 02:24 den 10 juni 1978 fick alarmcentralen på ambulansen i Borås larm om brand på stadshotellet.

Ambulansjourstyrkan uppgick till två ambulansbesättningar samt en man i alarmcentralen. Dessutom hade en besättning som slutat kl 24:00 ännu ej åkt hem.

När den första ambulansen var på plats meddelade de AC att personal skulle ringas in samt att sjukhuset skulle larmas. Ytterligare tre ambulansbesättningar sattes in inom 20 minuter.

Transport av skadade hade påbörjats redan före ambulansens framkomst. Polisen hade kontaktat taxi och uppmanat dem att ställa upp med så många fordon som möjligt. Även privatbilister som passerat hade stoppats för att hjälpa till med transporter.

Ambulanspersonalen möttes vid framkomsten av skrikande och chockade personer och de hade problem att ta sig ur bilarna. Några av ambulanspersonalen uppger att de var tvugna att fösa bort lindrigt skadade som själva kunde gå för att få in svårt skadade i ambulansen. Räddningspersonalen fick på kort tid ut ett stort antal personer ur hotellet. Flera svårt skadade låg ner medan lindrigt skadade sprang omkring. Efter hand hade ytterligare ambulanser ankommit som kunde ta hand om och köra patienter till sjukhuset.

Att upprätta en samlingsplats i inledningsskedet hade inte varit möjlig på grund av att utrymning skedde från tre ställen på huskroppen. Problem hade uppstått vid prioritering av patienter. Ett tiotal svårt skadade hade transporterats till sjukhuset av ambulanser på kort tid. Övriga som inkom transporterades av polis, taxi och privatbilar.

När flertalet skadade hade hämtats upprättades emellertid en uppsamlingsplats för ambulanser vid korsningen mellan Yxhammarsgatan/Österlånggatan. Delar av ambulanspersonalen fick i detta skede hjälpa till vid olika räddningsmoment såsom vid brandsegel och stegar.

Under släckning och eftersläcknings arbetet inkom rapporter från olika rökdykargrupper att de påträffat döda personer i den utbrända byggnaden. Fyra ambulansmän sattes in för att i olika omgångar avtransportera sammanlagt 20 döda till sjukhusets patologavdelning.

Sammanlagt 37 skadade fick kvarstanna på sjukhuset för vård. Diagnosen var skelletskador, rökskador, sårskador samt brännskador. Det bestämdes senare att fyra svårt brännskadade skulle transporterats till sjukhusen i Linköping samt Uppsala för specialistvård. Transporten utfördes med en vertolhelikopter från 2:a helikopterdivisionen i Säve.

Fig 12 Brännskadade patienter lastas in i helikopter för transport till Linköping respektive Uppsala. Under transporten medföljde två narkosläkare och fyra narkosköterskor.

ERKÄNNANDE

Ett varmt tack till Borås Brandförsvär som ställt upp med material och rådgivning. Speciellt vill jag tacka följande personer för deras hjälp att ge mig en klar bild av vad som hände den 9-10 juni 1978.

Brandförman Anders Wilgotsson (rökdykare vid branden)
Brandförman Hans Börjesson (rökdykare vid branden)
Brandmästare Göran Kylhage (räddningsledare vid branden)

LITTERATURFÖRTECKNING

- * Utryckningsrapport Borås Brandförsvär
- * Borås Polisdistrikt utredningshandlingar
- * Brand och Räddning nr 10 / 78